Mátrixműveletek vektorműveletekből

Vektorokon értelmeztük az összeadást és a skalárral szorzást. Az oszlopokat egymás alá írva bármely $n \times k$ méretű mátrixot értelmezhetünk $n \cdot k$ magasságú oszlopvektorként is. Ezzel értelmezni tudjuk az **azonos méretű** mátrixokon az összeadást és a skalárral szorzást.

Példa:
$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 2 \\ 3 & 0 & 7 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 2 & 0 & 5 \\ 3 & 5 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 & 1 & 6 \\ 6 & 5 & 8 \end{pmatrix}$$

$$7 \cdot \left(\begin{array}{ccc} 6 & 0 & 6 \\ 1 & 606 & 11 \end{array} \right) = \left(\begin{array}{ccc} 42 & 0 & 42 \\ 7 & 4242 & 77 \end{array} \right)$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 2 \\ 3 & 0 & 7 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 2 & 5 \\ 0 & 7 \\ 1 & 3 \end{pmatrix}$$
 nem értelmes.

Mátrixműveletek vektorműveletekből

Vektorokon értelmeztük az összeadást és a skalárral szorzást. Az oszlopokat egymás alá írva bármely $n \times k$ méretű mátrixot értelmezhetünk $n \cdot k$ magasságú oszlopvektorként is. Ezzel értelmezni tudjuk az **azonos méretű** mátrixokon az összeadást és a skalárral szorzást.

Megf: Ha
$$A, B, C \in \mathbb{R}^{n \times k}$$
 és $\lambda, \kappa \in \mathbb{R}$, akkor (1) $A + B = B + A$, (2) $(A + B) + C = A + (B + C)$, (3) $\lambda(A + B) = \lambda A + \lambda B$, (4) $(\lambda + \kappa)A = \lambda A + \kappa A$, (5) $\lambda(\kappa A) = (\lambda \kappa)A$, továbbá (6) $(A + B)^{\top} = A^{\top} + B^{\top}$, (7) $\lambda \cdot A^{\top} = (\lambda A)^{\top}$.

Vektorok egymással történő összeszorzását nem értelmeztük eddig. Most fogjuk, de bizonyos korlátokkal. Ehhez először azonos méretű vektorokat tanulunk meg összeszorozni.

A skaláris szorzás

Def: Az
$$\underline{u} = \begin{pmatrix} u_1 \\ \vdots \\ u_n \end{pmatrix}$$
, $\underline{v} = \begin{pmatrix} v_1 \\ \vdots \\ v_n \end{pmatrix} \in \mathbb{R}^n$ vektorok skaláris szorzata $\underline{u} \cdot \underline{v} = \sum_{i=1}^n u_i v_i = u_1 v_1 + \ldots + u_n v_n$.

Megf: $\forall \underline{u}, \underline{v}, \underline{w} \in \mathbb{R}^n$, $\forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $\underline{u} \cdot \underline{v} = \underline{v} \cdot \underline{u}$, (2) $\underline{u} \cdot (\underline{v} + \underline{w}) = \underline{u} \cdot \underline{v} + \underline{u} \cdot \underline{w}$ ill. (3) $(\lambda \underline{u}) \cdot \underline{v} = \lambda (\underline{u} \cdot \underline{v})$.

Megj: (1) Világos, hogy ha $\underline{u} = \underline{0}$ vagy $\underline{v} = \underline{0}$, akkor $\underline{u} \cdot \underline{v} = 0$, ám a fordított következtetés nem igaz, pl $\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ -1 \end{pmatrix} = 0$. (2) A skaláris szorzás segítségével értelmezhető a vektorhossz és a merőlegesség (akár magasabb dimenzióban is).

Megf: A $\underline{v} = \begin{pmatrix} a \\ b \end{pmatrix}$ vektor hossza az a, b, c oldalakkal rendelkező téglatest testátlójának hossza, ami a Pitagorasz-tétel alapján $\|\underline{v}\| = \sqrt{a^2 + b^2 + c^2}$. Ugyanez, másképp felírva: $\|\underline{v}\|^2 = \underline{v} \cdot \underline{v}$. Megj: Az $\underline{u}$ és $\underline{v}$ vektorok merőlegessége azt jelenti, hogy

 $\frac{\|\underline{u}\|^2 + \|\underline{v}\|^2 = \|\underline{u} - \underline{v}\|^2 = (\underline{u} - \underline{v}) \cdot (\underline{u} - \underline{v}) = \underline{u} \cdot \underline{u} + \underline{v} \cdot \underline{v} - 2\underline{u} \cdot \underline{v} = \|\underline{u}\|^2 + \|\underline{v}\|^2 - 2\underline{u} \cdot \underline{v}, \text{ innen } \underline{u} \cdot \underline{v} = 0 \text{ adodik. Tehát } \underline{u} \cdot \underline{v} = 0 \iff \underline{u} \perp \underline{v}.$

További vektorszorzások 3D-ben

Megf: Az $\underline{u} = \begin{pmatrix} u_1 \\ u_2 \\ u_3 \end{pmatrix}$, $\underline{v} = \begin{pmatrix} v_1 \\ v_2 \\ v_3 \end{pmatrix} \underline{w} = \begin{pmatrix} w_1 \\ w_2 \\ w_3 \end{pmatrix} \in \mathbb{R}^n$ vektorok által feszített paralelepipedon előjeles térfogata kiszámítható oszlop szerinti kifejtéssel:

$$\begin{vmatrix} u_1 & v_1 & w_1 \\ u_2 & v_2 & w_2 \\ u_3 & v_3 & w_3 \end{vmatrix} = u_1 \begin{vmatrix} v_2 & w_2 \\ v_3 & w_3 \end{vmatrix} - u_2 \begin{vmatrix} v_1 & w_1 \\ v_3 & w_3 \end{vmatrix} + u_3 \begin{vmatrix} v_1 & w_1 \\ v_2 & w_2 \end{vmatrix} = \begin{pmatrix} u_1 \\ u_2 \\ u_3 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} \begin{vmatrix} v_2 & w_2 \\ v_3 & w_3 \\ v_1 & w_1 \\ v_2 & w_2 \end{vmatrix}$$

Megj: (1) A paralelepipedon fent kiszámított előjeles területét szokás az $\underline{u}, \underline{v}, \underline{w}$ vektorok ($\underline{uvw}$)-vel jelölt vegyes szorzatának is hívni. Könnyen látható, hogy $(\underline{uvw}) = \underline{u} \cdot (\underline{v} \times \underline{w})$, ahol $\underline{v} \times \underline{w}$ a jól ismert vektoriális szorzat amit a jobbkéz-szabály segítségével számíthatunk ki a v és w vektorok által feszített paralelogramma területét is felhasználva. A fenti számítással igazolható a vektoriális szorzatot kiszámító determinánsokkal felírt képlet helyessége. (2) Ez a dia nem kapcsolódik szorosan a tananyaghoz, de érdekes látni a különféle vektorműveleteknek ezt a kapcsolatát is.

Az $\mathbb{R}^n$ -beli (oszlop)vektorok $n \times 1$ méretű mátrixnak is tekinthetők. Két ilyen vektort (n > 1 esetén) nem lehet összeszorozni, de ha az egyiket transzponáljuk, akkor már igen: $\underline{u}, \underline{v} \in \mathbb{R}^n$ esetén $\underline{u}^\top \cdot \underline{v} := \underline{u} \cdot \underline{v}$, vagyis egy n dimenziós sor- és oszlopvektor szorzata egy 1×1 méretű mátrix, ami a két vektor skaláris szorzatát tartalmazza.

Def: Tfh az $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$ mátrix **sor**vektorai $\underline{a}_1, \dots \underline{a}_n$ és a $B \in \mathbb{R}^{k \times \ell}$ mátrix **oszlop**vektorai $\underline{b}^1, \dots \underline{b}^\ell$. Ekkor az $A \cdot B \in \mathbb{R}^{n \times \ell}$ szorzatmátrix *i*-dik sorának *j*-dik eleme az $\underline{a}_i \cdot \underline{b}^j$ skaláris szorzat.

Példa:
$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 4 \\ 0 & -1 & -2 \end{pmatrix}$$
 ill. $\begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$ $\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$ $\begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 1 & 7 \end{pmatrix}$ $\begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 1 & 7 \end{pmatrix}$ $\begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 1 & 7 \end{pmatrix}$ $\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$ $\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 2 & 3 \end{pmatrix}$ $\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 2 & 1 & 2 \end{pmatrix}$

Def: Tfh az $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$ mátrix **sor**vektorai $\underline{a}_1, \dots \underline{a}_n$ és a $B \in \mathbb{R}^{k \times \ell}$ mátrix **oszlop**vektorai $\underline{b}^1, \dots \underline{b}^\ell$. Ekkor az $A \cdot B \in \mathbb{R}^{n \times \ell}$ szorzatmátrix *i*-dik sorának *j*-dik eleme az $\underline{a}_i \cdot \underline{b}^j$ skaláris szorzat.

Megf: Ha a képletek bal oldala értelmes, akkor igazak az alábbi azonosságok. (1) $\lambda \cdot AB = (\lambda A)B = A(\lambda \cdot B)$

Biz: A skaláris szorzásról tanult azonosság szerint $\lambda(\underline{u} \cdot \underline{v}) = (\lambda \underline{u}) \cdot \underline{v} = \underline{u} \cdot (\lambda \underline{v})$. Ezért mindhárom szorzatban az i-dik sor j-dik eleme az A i-dik sora és B j-dik oszlopa skaláris szorzatának a λ -szorosa ($\forall i, j$ esetén).

Def: Tfh az $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$ mátrix **sor**vektorai $\underline{a}_1, \dots \underline{a}_n$ és a $B \in \mathbb{R}^{k \times \ell}$ mátrix **oszlop**vektorai $\underline{b}^1, \dots \underline{b}^\ell$. Ekkor az $A \cdot B \in \mathbb{R}^{n \times \ell}$ szorzatmátrix *i*-dik sorának *j*-dik eleme az $\underline{a}_i \cdot \underline{b}^j$ skaláris szorzat.

Példa:
$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 4 \\ 0 & -1 & -2 \\ -1 & 0 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 4 \\ 0 & -1 & -2 \\ -1 & 2 & -4 \\ 2 & 1 & 2 \end{pmatrix}$$
 ill.
$$\begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 1 & 7 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \\ 4 & 2 \\ 7 & 1 \end{pmatrix}$$

Megf: Ha a képletek bal oldala értelmes, akkor igazak az alábbi azonosságok. (1) $\lambda \cdot AB = (\lambda A)B = A(\lambda \cdot B)$

(2) A(B+C) = AB + AC ill. (A+B)C = AC + BC.

Biz: Tudjuk, hogy $\underline{u} \cdot (\underline{v} + \underline{w}) = \underline{u} \cdot \underline{v} + \underline{u} \cdot \underline{w}$. Ezért A(B + C) ill. AB + AC i-dik sorának j-dik eleme az A i-dik sorának és B és C j-dik oszlopai összegének skaláris szorzata ($\forall i, j$ esetén). A másik disztributivitás a skaláris szorzás ($\underline{u} + \underline{v}$) · $\underline{w} = \underline{u} \cdot \underline{w} + \underline{v} \cdot \underline{w}$ azonosságából következik.

Def: Tfh az $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$ mátrix **sor**vektorai $\underline{a}_1, \dots \underline{a}_n$ és a $B \in \mathbb{R}^{k \times \ell}$ mátrix **oszlop**vektorai $\underline{b}^1, \dots \underline{b}^\ell$. Ekkor az $A \cdot B \in \mathbb{R}^{n \times \ell}$ szorzatmátrix *i*-dik sorának *j*-dik eleme az $\underline{a}_i \cdot \underline{b}^j$ skaláris szorzat.

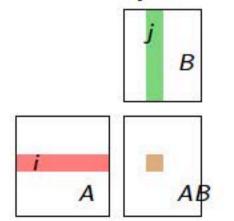
Példa:
$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 4 \\ 0 & -1 & -2 \end{pmatrix}$$
 ill.
$$\begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 0 & -1 & -2 \\ -1 & 0 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -1 & -2 & -4 \\ 2 & 1 & 2 \end{pmatrix}$$
 ill.
$$\begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 1 & 7 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 1 & 7 \\ 2 & 4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \\ 7 & 1 \end{pmatrix}$$

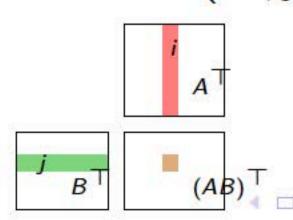
Megf: Ha a képletek bal oldala értelmes, akkor igazak az alábbi azonosságok. (1) $\lambda \cdot AB = (\lambda A)B = A(\lambda \cdot B)$

(2)
$$A(B+C) = AB + AC$$
 ill. $(A+B)C = AC + BC$.

$$(3) (AB)^{\top} = B^{\top}A^{\top}.$$

Biz: $(AB)^T$ j-dik sorának i-dik eleme az A i-dik sorának és B j-dik oszlopának a skaláris szorzata, ami ugyanaz, mint B^T j-dik sorának és A^T i-dik oszlopának a skaláris szorzata $(\forall i, j \text{ esetén})$.

Def: Tfh az $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$ mátrix **sor**vektorai $\underline{a}_1, \dots \underline{a}_n$ és a $B \in \mathbb{R}^{k \times \ell}$ mátrix **oszlop**vektorai $\underline{b}^1, \dots \underline{b}^\ell$. Ekkor az $A \cdot B \in \mathbb{R}^{n \times \ell}$ szorzatmátrix *i*-dik sorának *j*-dik eleme az $\underline{a}_i \cdot \underline{b}^j$ skaláris szorzat.

Megf: Ha a képletek bal oldala értelmes, akkor igazak az alábbi azonosságok. (1) $\lambda \cdot AB = (\lambda A)B = A(\lambda \cdot B)$

(2) A(B+C) = AB + AC ill. (A+B)C = AC + BC.

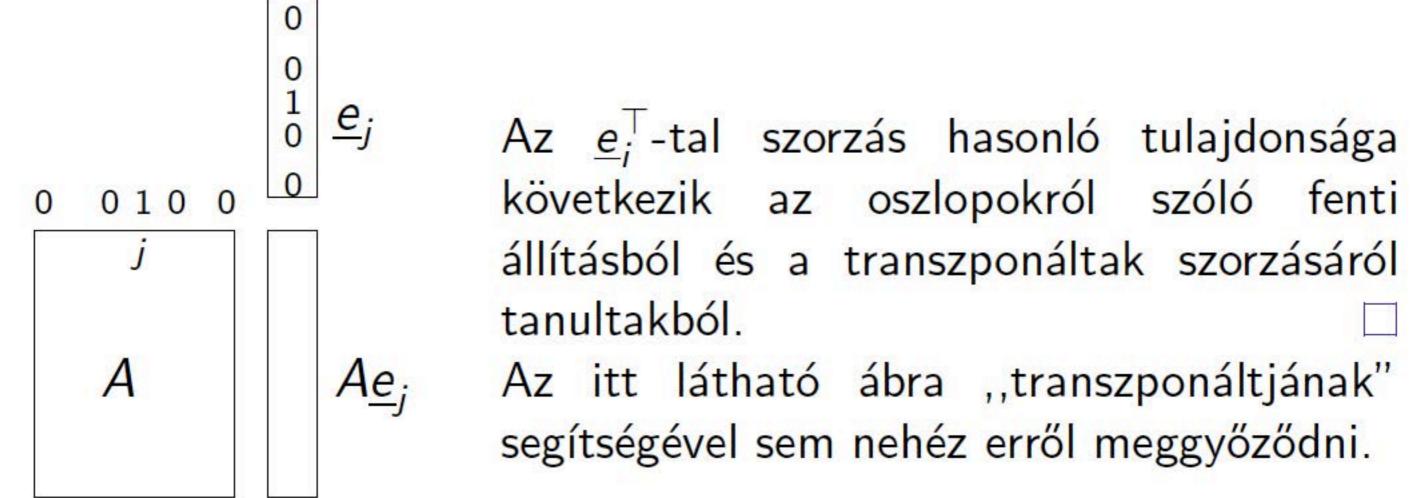
 $(3) (AB)^{\top} = B^{\top}A^{\top}.$

Megj: Ha AB és BA is értelmes, akkor $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$ és $B \in \mathbb{R}^{k \times n}$. Ekkor $AB \in \mathbb{R}^{n \times n}$ és $BA \in \mathbb{R}^{k \times k}$. Azonban még k = n esetén sem igaz általában, hogy AB = BA. A mátrixszorzás nem kommutatív. **Megj:** A mátrixszorzás asszociatív (átzárójelezhető), de ezt később bizonyítjuk. (A def.-ból is belátható, de az nem túl elegáns.) **Determinánsok szorzástétele:** $A, B \in \mathbb{R}^{n \times n} \Rightarrow |AB| = |A||B|$.

Def: Az $n \times n$ méretű egységmátrix $I_n = E_n = (\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n)$, ahol $\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n$ az $\mathbb{R}^n$ standard bázisa.

Megf: Legyen A tetsz. $n \times k$ méretű mátrix. Ekkor (1) tetsz. $\underline{e}_j \in \mathbb{R}^k$ és $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^n$ egyégvektorok esetén $A \cdot \underline{e}_j$ az A mátrix j-dik oszlopa, $\underline{e}_i^\top \cdot A$ pedig az A mátrix i-dik sora.

Biz: Könnyen látszik a definícióból.

Def: Az $n \times n$ méretű egységmátrix $I_n = E_n = (\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n)$, ahol $\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n$ az $\mathbb{R}^n$ standard bázisa.

Megf: Legyen A tetsz. $n \times k$ méretű mátrix. Ekkor (1) tetsz. $\underline{e}_j \in \mathbb{R}^k$ és $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^n$ egyégvektorok esetén $A \cdot \underline{e}_j$ az A mátrix j-dik oszlopa, $\underline{e}_i^{\top} \cdot A$ pedig az A mátrix i-dik sora. (2) $A \cdot I_k = I_n \cdot A = A$

Biz: Az $A \cdot I_k$ mátrix j-dik oszlopa definíció szerint $A \cdot \underline{e}_j$. Ez (1) miatt épp az A mátrix j-dik oszlopa $\forall j$.

Hasonlóan, $I_n \cdot A$ i-dik sora (1) miatt az A i-dik sora $\forall i$.

$$\begin{pmatrix}
1 & 0 & \dots & 0 \\
0 & \ddots & \vdots \\
\vdots & & 0 \\
\vdots & & \ddots & \vdots \\
0 & \dots & 0 & 1
\end{pmatrix}$$

$$(\underline{a}_1, \underline{a}_2, \dots, \underline{a}_k) \quad (\underline{a}_1, \underline{a}_2, \dots, \underline{a}_k)$$

Def: Az $n \times n$ méretű egységmátrix $I_n = E_n = (\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n)$, ahol $\underline{e}_1, \ldots, \underline{e}_n$ az $\mathbb{R}^n$ standard bázisa.

Megf: Legyen A tetsz. $n \times k$ méretű mátrix. Ekkor

- (1) tetsz. $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^k$ és $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^n$ egyégvektorok esetén $A \cdot \underline{e}_i$ az Amátrix j-dik oszlopa, $\underline{e}_{i}^{\top} \cdot A$ pedig az A mátrix i-dik sora.
- (2) $A \cdot I_k = I_n \cdot A = A$
- (3) Ha $\underline{u} \in \mathbb{R}^k$ és $\underline{v} \in \mathbb{R}^n$, akkor $A \cdot \underline{u}$ az A oszlopainak $\underline{v}^\top \cdot A$ pedig az A sorainak lin.komb-ja.

Biz: Tfh
$$\underline{u} = \begin{pmatrix} \lambda_1 \\ \vdots \\ \lambda_k \end{pmatrix}$$
. Ekkor $\underline{u} = \lambda_1 \underline{e}_1 + \ldots + \lambda_k \underline{e}_k$, így aztán $A \cdot \underline{u} = A \cdot (\lambda_1 \underline{e}_1 + \ldots + \lambda_k \underline{e}_k) = \lambda_1 A \cdot \underline{e}_1 + \ldots + \lambda_k A \cdot \underline{e}_k$, és (1)

miatt $A \cdot \underline{e}_i$ az A mátrix j-dik oszlopa $\forall j$.

A <u>v</u> · A-ra vonatkozó tulajdonság hasonlóan igazolható.

Def: Az $n \times n$ méretű egységmátrix $I_n = E_n = (\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n)$, ahol $\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n$ az $\mathbb{R}^n$ standard bázisa.

Megf: Legyen A tetsz. $n \times k$ méretű mátrix. Ekkor

- (1) tetsz. $\underline{e}_j \in \mathbb{R}^k$ és $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^n$ egyégvektorok esetén $A \cdot \underline{e}_j$ az A mátrix j-dik oszlopa, $\underline{e}_i^\top \cdot A$ pedig az A mátrix i-dik sora.
- (2) $A \cdot I_k = I_n \cdot A = A$
- (3) Ha $\underline{u} \in \mathbb{R}^k$ és $\underline{v} \in \mathbb{R}^n$, akkor $A \cdot \underline{u}$ az A oszlopainak $\underline{v}^\top \cdot A$ pedig az A sorainak lin.komb-ja.

Köv: Tfh A oszlopai $\underline{a}^1,\ldots,\underline{a}^k$ és B sorai $\underline{b}_1,\ldots,\underline{b}_k$. Ekkor (1) az AB szorzat j-dik oszlopa az $\underline{a}^1,\ldots,\underline{a}^k$ oszlopok lineáris kombinációja, az együtthatókat a $\underline{b}^j$ oszlop tartamazza.

(2) Hasonlóan, az *i*-dik sor a $\underline{b}_1, \ldots, \underline{b}_k$ sorok lineáris kombinációja, az $\underline{a}_i$ sorban szereplő együtthatókkal.

Példa:

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 4 \\ 0 & -1 & -2 \end{pmatrix}$$
 $\begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 2 & 3 \end{pmatrix}$
 $\begin{pmatrix} -1 & -2 & -4 \\ 2 & 1 & 2 \end{pmatrix}$

Def: Az $n \times n$ méretű egységmátrix $I_n = E_n = (\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n)$, ahol $\underline{e}_1, \dots, \underline{e}_n$ az $\mathbb{R}^n$ standard bázisa.

Megf: Legyen A tetsz. $n \times k$ méretű mátrix. Ekkor

- (1) tetsz. $\underline{e}_j \in \mathbb{R}^k$ és $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^n$ egyégvektorok esetén $A \cdot \underline{e}_j$ az A mátrix j-dik oszlopa, $\underline{e}_i^\top \cdot A$ pedig az A mátrix i-dik sora.
- (2) $A \cdot I_k = I_n \cdot A = A$
- (3) Ha $\underline{u} \in \mathbb{R}^k$ és $\underline{v} \in \mathbb{R}^n$, akkor $A \cdot \underline{u}$ az A oszlopainak $\underline{v}^\top \cdot A$ pedig az A sorainak lin.komb-ja.

Köv: Tfh A oszlopai $\underline{a}^1, \ldots, \underline{a}^k$ és B sorai $\underline{b}_1, \ldots, \underline{b}_k$. Ekkor (1) az AB szorzat j-dik oszlopa az $\underline{a}^1, \ldots, \underline{a}^k$ oszlopok lineáris kombinációja, az együtthatókat a $\underline{b}^j$ oszlop tartamazza.

- (2) Hasonlóan, az *i*-dik sor a $\underline{b}_1, \ldots, \underline{b}_k$ sorok lineáris kombinációja, az $\underline{a}_i$ sorban szereplő együtthatókkal.
- (3) Ha a C mátrix minden oszlopa az A oszlopainak lin.komb-ja, akkor C előáll AB alakban. Ha a C mátrix sorai az A sorainak lin.komb-i, akkor C előáll C = BA alakban.

Köv: Ha A' ESÁ-okkal kapható A-ból, akkor A' = BA alakú.

Megf: Ha $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$, akkor $v \mapsto Av$ olyan $\mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^n$ leképezés, amire $\forall u, v \in \mathbb{R}^k, \ \forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $A(\lambda v) = \lambda \cdot Av$ ill. (2) $A(\underline{u} + \underline{v}) = A\underline{u} + A\underline{v}$ teljesül. **Def:** Tfh $U < \mathbb{R}^k$ és $V \leq \mathbb{R}^n$. Az $f: U \to V$ lineáris leképezés, ha homogén és additív, azaz ha $\forall \underline{u}, \underline{v} \in \mathbb{R}^k, \ \forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $f(\lambda \underline{v}) = \lambda f(\underline{v})$ ill. (2) $f(\underline{u} + \underline{v}) = f(\underline{u}) + f(\underline{v})$ teljesül. Példa: Lin.lekép $\mathbb{R}^2$ -ből $\mathbb{R}^2$ -be (a szokásos helyvektorokon) az origóra tükrözés, az origó körüli forgatás, az x tengelyre vetítés, vagy egy origón átmenő egyenesre tükrözés. $\mathbb{R}^2 \to \mathbb{R}^3$ lineáris leképezés, ha pl. az sík minden (x, y) pontjához a tér (2x, 0, y/2)pontját rendeljük.

Megf: Ha $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$, akkor $\underline{v} \mapsto A\underline{v}$ olyan $\mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^n$ leképezés, amire $\forall u, v \in \mathbb{R}^k, \ \forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $A(\lambda v) = \lambda \cdot Av$ ill. (2) $A(\underline{u} + \underline{v}) = A\underline{u} + A\underline{v}$ teljesül. **Def:** Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$ és $V \leq \mathbb{R}^n$. Az $f: U \to V$ lineáris leképezés, ha homogén és additív, azaz ha $\forall \underline{u}, \underline{v} \in \mathbb{R}^k$, $\forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $f(\lambda \underline{v}) = \lambda f(\underline{v})$ ill. (2) $f(\underline{u} + \underline{v}) = f(\underline{u}) + f(\underline{v})$ teljesül. Megf: Tetsz. $A \in \mathbb{R}^{n \times k}$ esetén az A-val történő balszorzás lin.lekép-t definiál $\mathbb{R}^k$ -ból $\mathbb{R}^n$ -be.

Kínzó kérdés: Minden lin.lekép megadható mátrixszorzással? **Megnyugtató válasz:** Igen.

Ezt fogjuk most igazolni.

Def: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$ és $V \leq \mathbb{R}^n$. Az $f: U \to V$ lineáris leképezés, ha homogén és additív, azaz ha $\forall u, v \in \mathbb{R}^k, \ \forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $f(\lambda \underline{v}) = \lambda f(\underline{v})$ ill. (2) $f(\underline{u} + \underline{v}) = f(\underline{u}) + f(\underline{v})$ teljesül. Lemma: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$, $V \leq \mathbb{R}^n$. Ekkor $f: U \to V$ lin.lekép $\iff$ f zárt a lin.komb-ra, azaz $f(\sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i \underline{u}_i) = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i f(\underline{u}_i) \ \forall \lambda_i, \underline{u}_i$. Biz: $\Rightarrow$: Mivel f additív és homogén, ezért $f(\lambda_1\underline{u}_1 + \ldots + \lambda_k\underline{u}_k) = f(\lambda_1\underline{u}_1) + \ldots + f(\lambda_k\underline{u}_k) =$ $\lambda_1 f(\underline{u}_1) + \ldots + \lambda_k f(\underline{u}_k)$, azaz f zárt a lin.komb-ra. $\Leftarrow$: Ha f zárt a lin.komb-ra, akkor $f(\lambda \underline{u}) = \lambda f(\underline{u})$, hisz λu az ulin.komb-ja, továbbá $f(\underline{u} + \underline{v}) = f(1\underline{u} + 1\underline{v}) = 1f(\underline{u}) + 1f(\underline{v}) = f(\underline{u}) + f(\underline{v})$, tehát f homogén és additív, más szóval f lin.lekép.

Def: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$ és $V \leq \mathbb{R}^n$. Az $f: U \to V$ lineáris leképezés, ha homogén és additív, azaz ha $\forall u, v \in \mathbb{R}^k$, $\forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $f(\lambda \underline{v}) = \lambda f(\underline{v})$ ill. (2) $f(\underline{u} + \underline{v}) = f(\underline{u}) + f(\underline{v})$ teljesül. Lemma: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$, $V \leq \mathbb{R}^n$. Ekkor $f: U \to V$ lin.lekép $\iff$ f zárt a lin.komb-ra, azaz $f(\sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i \underline{u}_i) = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i f(\underline{u}_i) \ \forall \lambda_i, \underline{u}_i$. Köv: Ha $f: U \to V$ lin.lekép, $B = \{\underline{b}_1, \dots, \underline{b}_m\}$ az U bázisa és $u = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i \underline{b}_i$, akkor $f(\underline{u}) = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i f(\underline{b}_i)$, azaz a báziselemeken felvett értékek egyértelműen meghatározzák a lin.lekép-t.

Annak az igazolásához, hogy minden f lin.lekép előáll mátrixszal történő balszorzással csupán azt kell megmutatni, hogy van olyan [f] mátrix, amire $f(\underline{b}_i) = [f]\underline{b}_i$ teljesül minden $\underline{b}_i$ báziselemre. Ekkor ugyanis az [f]-fel való balszorzás lin.lekép, továbbá a fenti Következmény miatt $f(\underline{v}) = [f]\underline{v}$, azaz minden vektor f szerinti képe megkaphato az [f] mátrixszal történő balszorzással.

Def: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$ és $V \leq \mathbb{R}^n$. Az $f: U \to V$ lineáris leképezés, ha homogén és additív, azaz ha $\forall u, v \in \mathbb{R}^k$, $\forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $f(\lambda v) = \lambda f(v)$ ill. (2) f(u+v) = f(u) + f(v) teljesül. Lemma: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$, $V \leq \mathbb{R}^n$. Ekkor $f: U \to V$ lin.lekép $\iff$ f zárt a lin.komb-ra, azaz $f(\sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i \underline{u}_i) = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i f(\underline{u}_i) \ \forall \lambda_i, \underline{u}_i$. Köv: Ha $f: U \to V$ lin.lekép, $B = \{\underline{b}_1, \dots, \underline{b}_m\}$ az U bázisa és $u = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i \underline{b}_i$, akkor $f(\underline{u}) = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i f(\underline{b}_i)$, azaz a báziselemeken felvett értékek egyértelműen meghatározzák a lin.lekép-t. Lemma: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$, $V \leq \mathbb{R}^n$, $f: U \to V$ lin.lekép $\underline{b}_1, \ldots, \underline{b}_m$ az U bázisa és $\underline{v}_1, \ldots, \underline{v}_m \in V$ tetsz. vektorok. Ekkor van olyan $[f] \in \mathbb{R}^{n \times k}$ mátrix, amire $[f]\underline{b}_i = \underline{v}_i$ teljesül $\forall 1 \leq i \leq m$ esetén. Biz: Legyen $B = (\underline{b}_1, \dots, \underline{b}_m)$. B oszlopai lin.ftn-ek, ezért a B ESÁ-okkal RLA mátrixszá transzformált alakja $(\underline{e}_1, \ldots, \underline{e}_m)$, azaz I_m áll az RLA mátrix tetején. Minden m oszlopból álló mátrix, így $F = (\underline{v}_1, \dots, \underline{v}_m)$ is megkapható I_m sorainak lin.komb-jaként. Tehát F sorai előállnak B sorainak lin.komb-jaként, vagyis van olyan [f] mátrix, amire [f]B = F, azaz $[f]\underline{b}_i = \underline{v}_i \ \forall i$.

Def: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$ és $V \leq \mathbb{R}^n$. Az $f: U \to V$ lineáris leképezés, ha homogén és additív, azaz ha $\forall u, v \in \mathbb{R}^k, \ \forall \lambda \in \mathbb{R}$ esetén (1) $f(\lambda v) = \lambda f(v)$ ill. (2) f(u+v) = f(u) + f(v) teljesül. Lemma: Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$, $V \leq \mathbb{R}^n$. Ekkor $f: U \to V$ lin.lekép $\iff$ f zárt a lin.komb-ra, azaz $f(\sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i \underline{u}_i) = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i f(\underline{u}_i) \ \forall \lambda_i, \underline{u}_i$. Köv: Ha $f: U \to V$ lin.lekép, $B = \{\underline{b}_1, \dots, \underline{b}_m\}$ az U bázisa és $u = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i \underline{b}_i$, akkor $f(\underline{u}) = \sum_{i=1}^{\ell} \lambda_i f(\underline{b}_i)$, azaz a báziselemeken felvett értékek egyértelműen meghatározzák a lin.lekép-t. **Lemma:** Tfh $U \leq \mathbb{R}^k$, $V \leq \mathbb{R}^n$, $f: U \to V$ lin.lekép $\underline{b}_1, \ldots, \underline{b}_m$ az U bázisa és $\underline{v}_1, \ldots, \underline{v}_m \in V$ tetsz. vektorok. Ekkor van olyan $[f] \in \mathbb{R}^{n \times k}$ mátrix, amire $[f]\underline{b}_i = \underline{v}_i$ teljesül $\forall 1 \leq i \leq m$ esetén. Köv: Tetsz. $f: U \to V$ lin.lekép esetén $[f]\underline{u} = f(\underline{u})$ teljesül a Lemmában definiált [f] mátrixra $\forall u \in U$ esetén, azaz minden lineáris leképezés előáll mátrixszal történő balszorzással.

Azt fogjuk most megfigyelni, hogyan is kell az f lineáris leképezés [f] mátrixát kiszámítani a báziselemek képeinek segítségével.

Megf: Tfh $\underline{a}_1, \dots, \underline{a}_k \in \mathbb{R}^n$ és $A = (\underline{a}_1, \dots, \underline{a}_k)$. Ekkor a $\underline{v} \mapsto A\underline{v}$

Biz: $A \cdot e_i$ az A i-dik oszlopa, vagyis $\underline{a}_i \ \forall i$.

lin.lekép az $e_i \in \mathbb{R}^k$ egységvektort a_i -be viszi ($\forall 1 \leq i \leq k$).

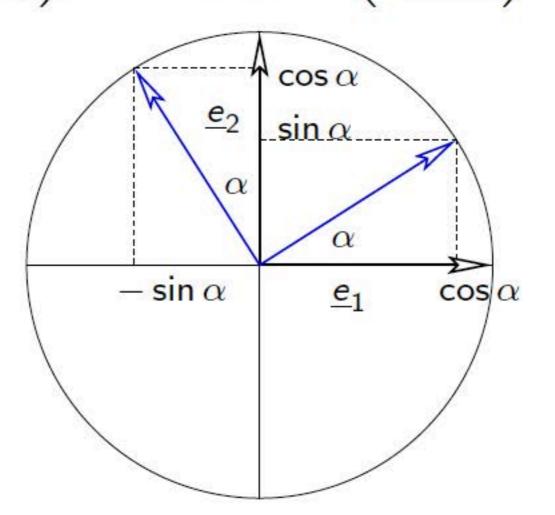
Megf: Tfh $\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k \in \mathbb{R}^n$ és $A = (\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k)$. Ekkor a $\underline{v} \mapsto A\underline{v}$ lin.lekép az $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^k$ egységvektort $\underline{a}_i$ -be viszi $(\forall 1 \leq i \leq k)$.

Köv: Tfh $f: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^n$ lin.lekép. Legyen $[f] = (f(\underline{e}_1), \dots, f(\underline{e}_k))$.

Ekkor $[f]\underline{v} = f(\underline{v})$ teljesül $\forall \underline{v} \in \mathbb{R}^k$ esetén.

Def: A fenti [f] mátrix az f lineáris leképezés mátrixa.

Példa: Legyen f_{α} az origó körüli α szögű elforgatás $\mathbb{R}^2$ -ben. Ekkor $f_{\alpha}(\underline{e}_1) = \begin{pmatrix} \cos \alpha \\ \sin \alpha \end{pmatrix}$ ill. $f_{\alpha}(\underline{e}_2) = \begin{pmatrix} -\sin \alpha \\ \cos \alpha \end{pmatrix}$, így $[f_{\alpha}] = \begin{pmatrix} \cos \alpha \\ \sin \alpha \end{pmatrix}$.

Megf: Tfh $\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k \in \mathbb{R}^n$ és $A = (\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k)$. Ekkor a $\underline{v} \mapsto A\underline{v}$ lin.lekép az $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^k$ egységvektort $\underline{a}_i$ -be viszi $(\forall 1 \leq i \leq k)$.

Köv: Tfh $f: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^n$ lin.lekép. Legyen $[f] = (f(\underline{e}_1), \dots, f(\underline{e}_k))$.

Ekkor $[f]\underline{v} = f(\underline{v})$ teljesül $\forall \underline{v} \in \mathbb{R}^k$ esetén.

Def: A fenti [f] mátrix az f lineáris leképezés mátrixa.

Példa: Legyen f_{α} az origó körüli α szögű elforgatás $\mathbb{R}^2$ -ben. Ekkor $f_{\alpha}(\underline{e}_1) = \begin{pmatrix} \cos \alpha \\ \sin \alpha \end{pmatrix}$ ill. $f_{\alpha}(\underline{e}_2) = \begin{pmatrix} -\sin \alpha \\ \cos \alpha \end{pmatrix}$, így $[f_{\alpha}] = \begin{pmatrix} \cos \alpha \\ \sin \alpha \end{pmatrix}$.

Lemma: Tfh $f: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}^k$ és $g: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^\ell$ lin.lekép-ek. Ekkor $g \circ f: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}^\ell$ is lin.lekép, ahol $(g \circ f)(\underline{v}) = g(f(\underline{v}))$ és $[g \circ f] = [g][f]$.

Biz: Először igazoljuk $g \circ f$ linearitását.

 $g(f(\lambda \underline{u})) = g(\lambda f(\underline{u})) = \lambda g(f(\underline{u}))$ homogén, ill.

 $g(f(\underline{u} + \underline{v})) = g(f(\underline{u}) + f(\underline{v})) = g(f(\underline{u})) + g(f(\underline{v}))$ lineáris.

Tehát $g \circ f$ csakugyan lineáris leképezés.

Végül a kompozíciómátrixról szóló képlet helyességét bizonyítjuk.

Megf: Tfh $\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k \in \mathbb{R}^n$ és $A = (\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k)$. Ekkor a $\underline{v} \mapsto A\underline{v}$ lin.lekép az $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^k$ egységvektort $\underline{a}_i$ -be viszi $(\forall 1 \leq i \leq k)$.

Köv: Tfh $f: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^n$ lin.lekép. Legyen $[f] = (f(\underline{e}_1), \dots, f(\underline{e}_k))$.

Ekkor $[f]\underline{v} = f(\underline{v})$ teljesül $\forall \underline{v} \in \mathbb{R}^k$ esetén.

Def: A fenti [f] mátrix az f lineáris leképezés mátrixa.

Példa: Legyen f_{α} az origó körüli α szögű elforgatás $\mathbb{R}^2$ -ben. Ekkor $f_{\alpha}(\underline{e}_1) = \begin{pmatrix} \cos \alpha \\ \sin \alpha \end{pmatrix}$ ill. $f_{\alpha}(\underline{e}_2) = \begin{pmatrix} -\sin \alpha \\ \cos \alpha \end{pmatrix}$, így $[f_{\alpha}] = \begin{pmatrix} \cos \alpha \\ \sin \alpha \end{pmatrix}$.

Lemma: Tfh $f: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}^k$ és $g: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^\ell$ lin.lekép-ek. Ekkor $g \circ f: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}^\ell$ is lin.lekép, ahol $(g \circ f)(\underline{v}) = g(f(\underline{v}))$ és $[g \circ f] = [g][f]$.

Biz: A tanultak szerint $[g \circ f]$ *i*-dik oszlopa $g(f(\underline{e}_i)) = [g]([f]\underline{e}_i)$. Láttuk, hogy $[f]\underline{e}_i$ az [f] *i*-dik oszlopa, így $[g]([f]\underline{e}_i)$ a [g] mátrix szorzata az [f] mátrix *i*-dik oszlopával.

Ez pedig nem más, mint az [g][f] szorzatmátrix i-dik oszlopa.

Ezek szerint $[g \circ f] = [g][f]$.

Megf: Tfh $\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k \in \mathbb{R}^n$ és $A = (\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k)$. Ekkor a $\underline{v} \mapsto A\underline{v}$ lin.lekép az $\underline{e}_i \in \mathbb{R}^k$ egységvektort $\underline{a}_i$ -be viszi $(\forall 1 \leq i \leq k)$.

Köv: Tfh $f: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^n$ lin.lekép. Legyen $[f] = (f(\underline{e}_1), \ldots, f(\underline{e}_k))$.

Ekkor $[f]\underline{v} = f(\underline{v})$ teljesül $\forall \underline{v} \in \mathbb{R}^k$ esetén.

Def: A fenti [f] mátrix az f lineáris leképezés mátrixa.

Példa: Legyen f_{α} az origó körüli α szögű elforgatás $\mathbb{R}^2$ -ben. Ekkor $f_{\alpha}(\underline{e}_1) = \begin{pmatrix} \cos \alpha \\ \sin \alpha \end{pmatrix}$ ill. $f_{\alpha}(\underline{e}_2) = \begin{pmatrix} -\sin \alpha \\ \cos \alpha \end{pmatrix}$, így $[f_{\alpha}] = \begin{pmatrix} \cos \alpha & -\sin \alpha \\ \sin \alpha & \cos \alpha \end{pmatrix}$.

Lemma: Tfh $f: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}^k$ és $g: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^\ell$ lin.lekép-ek. Ekkor $g \circ f: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}^\ell$ is lin.lekép, ahol $(g \circ f)(\underline{v}) = g(f(\underline{v}))$ és $[g \circ f] = [g][f]$.

Köv: Ha értelmesek a műveletek, akkor A(BC) = (AB)C.

Biz: Legyen f, g és h az A, B ill. C mátrixokhoz tartozó lin.lekép. Ekkor A(BC) az $f \circ (g \circ h)$, (AB)C pedig az $(f \circ g) \circ h$ leképezés mátrixa. Márpedig $f \circ (g \circ h)(\underline{v}) = f(g(h(\underline{v}))) = (f \circ g) \circ h(\underline{v})$ miatt e két leképezés megegyezik, így a mátrixaik is azonosak.

Megf: Tfh $\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k \in \mathbb{R}^n$ és $A = (\underline{a}_1, \ldots, \underline{a}_k)$. Ekkor a $\underline{v} \mapsto A\underline{v}$ lin.lekép az $e_i \in \mathbb{R}^k$ egységvektort a_i -be viszi $(\forall 1 \leq i \leq k)$. Köv: Tfh $f: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^n$ lin.lekép. Legyen $[f] = (f(\underline{e}_1), \dots, f(\underline{e}_k))$. Ekkor $[f]\underline{v} = f(\underline{v})$ teljesül $\forall \underline{v} \in \mathbb{R}^k$ esetén. Def: A fenti [f] mátrix az f lineáris leképezés mátrixa. Példa: Legyen f_{α} az origó körüli α szögű elforgatás $\mathbb{R}^2$ -ben. Ekkor $f_{\alpha}(\underline{e}_1) = \begin{pmatrix} \cos \alpha \\ \sin \alpha \end{pmatrix}$ ill. $f_{\alpha}(\underline{e}_2) = \begin{pmatrix} -\sin \alpha \\ \cos \alpha \end{pmatrix}$, így $[f_{\alpha}] = \begin{pmatrix} \cos \alpha & -\sin \alpha \\ \sin \alpha & \cos \alpha \end{pmatrix}$. Lemma: Tfh $f: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}^k$ és $g: \mathbb{R}^k \to \mathbb{R}^\ell$ lin.lekép-ek. Ekkor $g \circ f : \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}^\ell$ is lin.lekép, ahol $(g \circ f)(v) = g(f(v))$ és $[g \circ f] = [g][f].$ Köv: Ha értelmesek a műveletek, akkor A(BC) = (AB)C. Köv: A fenti példában szereplő elforgatásokra igaz, hogy $f_{\alpha+\beta} = f_{\alpha} \circ f_{\beta}$, így $\begin{pmatrix} \cos(\alpha+\beta) & -\sin(\alpha+\beta) \\ \sin(\alpha+\beta) & \cos(\alpha+\beta) \end{pmatrix} = [f_{\alpha+\beta}] = [f_{\alpha}][f_{\beta}] = [f_{\alpha+\beta}]$

 $f_{\alpha+\beta} = f_{\alpha} \circ f_{\beta}, \text{ (gy } \begin{pmatrix} \cos(\alpha+\beta) & -\sin(\alpha+\beta) \\ \sin(\alpha+\beta) & \cos(\alpha+\beta) \end{pmatrix} = [f_{\alpha+\beta}] = [f_{\alpha}][f_{\beta}] = \\ \begin{pmatrix} \cos\alpha & -\sin\alpha \\ \sin\alpha & \cos\alpha \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} \cos\beta & -\sin\beta \\ \sin\alpha & \cos\beta \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \cos\alpha\cos\beta - \sin\alpha\sin\beta & -\sin\alpha\cos\beta - \cos\alpha\sin\beta \\ \sin\alpha\cos\beta + \cos\alpha\sin\beta & \cos\alpha\cos\beta - \sin\alpha\sin\beta \end{pmatrix}$ Ebből pedig $\cos(\alpha+\beta) = \cos\alpha\cos\beta - \sin\alpha\sin\beta$ ill. $\sin(\alpha+\beta) = \sin\alpha\sin\beta + \cos\alpha\cos\beta \text{ adódik}.$